

Innst. 406 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:95 S (2010–2011)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen, Rigmor Andersen Eide, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om å iverksette en handlingsplan mot jødehat i Norge

Til Stortinget

1. Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen sikre at Holocaustdagen blir en obligatorisk minnedag som markeres årlig på alle skoler.
2. Stortinget ber regjeringen sikre at lærerundervisningen får en sterkere vektlegging av kunnskap om antisemittisme og holocaust.
3. Stortinget ber regjeringen bedre undervisningen i skolen med sikte på forebygging av jødehat, herunder obligatorisk undervisning om holocaust i relevante fag, bedre læringsmateriell og bedre økonomiske støtteordninger slik at alle klasser får mulighet til å dra på studietur til konsentrasjonsleire.
4. Stortinget ber regjeringen gjennomføre målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever i skolen.
5. Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak for å bedre dialogen mellom jøder og muslimer i Norge.
6. Stortinget ber regjeringen imøtekomme ønske fra Det mosaiske trossamfund om støtte til fornyelse av eksisterende sikkerhetsutstyr og støtte til kontinuerlig dagvakt ved de jødiske institusjonene i Norge.

7. Stortinget ber regjeringen sikre bedre kontinuerlig overvåking av antijødiske nettstedet og ekstreme miljøer.
8. Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i straffeloven for å sikre sterkere reaksjoner mot hatkriminalitet.
9. Stortinget ber regjeringen se nærmere på et juridisk grunnlag for å få et forbud mot den voldsgagiterende og sterkt antisemittiske organisasjonen Hizb ut-Tahrir.
10. Stortinget ber regjeringen invitere Islamsk Råd til en reell dialog om tilknytningen til Det europeiske fatwarådet og dets leder, Yusuf al-Qaradawi.»

I representantforslaget pekes det på at Kristelig Folkeparti har menneskeverdet i sentrum, og kjemper mot enhver form for diskriminering. Det vises i forslaget til at jødene opp gjennom historien har blitt utsatt for forskjellsbehandling, rasisme og overgrep, mer enn de fleste andre folkegrupper. Forslagsstillerne mener at det nå er tegn til at historien er i ferd med å gjenta seg i dagens Norge.

Forslagsstillerne viser til at Karl Johans gate 8. januar 2009 ble forvandlet til nærmest en krigsone. En støttemarkering for Israel foran Stortinget ble møtt med trusler og vold fra motdemonstranter. De som sto bak, var i hovedsak unge personer oppvokst i Norge med etnisk bakgrunn fra arabiske og muslimske land.

I forslaget vises det videre til at noe av det samme skjedde lørdag 10. januar 2009. 12-åringer som var med, forteller til Dagbladet at de fikk beskjed av eldre ungdommer om å «dra til Blindern og jakte på jøder».

Forslagsstillerne peker på at mange ikke klarer å skille mellom saklig kritikk av staten Israels politikk og en hatsk holdning til jøder generelt. I Morgenbla-

det 14. januar 2011 kan man lese om Daniel Vatsvåg, en student fra Stavanger, som havnet i bråk med en kvinne på et utested i Trondheim da hun fikk vite at han var fra en israelsk familie.

I forslaget vises videre til at lørdagsrevyen 13. mars 2010 formidlet resultatet av NRK-reporter Tormod Strands arbeid med å kartlegge jødehat blant norske muslimer. Strand hadde snakket med flere jødiske foreldre, som kunne fortelle om grov trakassering av barna sine.

Lørdagsrevyen hadde også intervjuet flere lærere fra videregående skoler med mange muslimske elever. Av frykt for represalier ønsket ingen av lærerne å stå fram med fullt navn. De kunne fortelle om utbredt hat mot jøder blant elevene.

Forslagsstillerne viser videre til at TV2-reporter Kadafi Zaman har sagt at han er urolig for noe av det unge norske muslimer skriver på ulike nettsteder. Forslagsstillerne peker på at Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og forskere bekrefter dette inntrykket, og advarer mot at sint, norsk minoritetsungdom kan bli rekruttert til islamistisk terror.

I forslaget pekes det på at Norge ikke er alene om et voksende jødehat i befolkningen. Det blir vist til at en undersøkelse fra amerikanske Pew Research Center viser at antijødiske holdninger er på fremmarsj i Europa.

Forslagsstillerne peker på at det er på høy tid at regjeringen nå sier at man vil få kartlagt omfanget av jødehat i befolkningen. Forslagsstillerne vet dessverre at det er utbredt skepsis til jøder i mange overveiende muslimske land. Dette er holdninger som flyktninger og asylsøkere fra disse landene ikke nødvendigvis legger fra seg når de kommer til Norge.

Forslagsstillerne mener at regjeringen snarest må utarbeide en handlingsplan mot jødehat.

I forslaget pekes det på at skolen er sentral i dette arbeidet.

Det vises i forslaget til at det mosaiske trossamfund er blant dem som i størst grad merker det nye jødehatet. Synagogen har vært utsatt for terrorforsøk, og sikkerhetstiltakene rundt de jødiske institusjonene er strenge. Den siste tiden har trossamfunnet opplevd at politiet er mindre synlig til stede enn før.

Forslagsstillerne viser til at den sterkt antisemittiske organisasjonen Hizb ut-Tahrir er en av de organisasjonene som krever spesiell oppmerksomhet. Forslagsstillerne peker på at organisasjonen har vist seg å fungere som inngangsport til terrorgrupper som Al-Qaida. Den er forbudt i en rekke land, blant annet Tyskland. Forslagsstillerne mener at et slikt forbud bør vurderes også i Norge, på bakgrunn av organisasjonens sterkt antisemittiske karakter.

Forslagsstillerne mener at norske muslimske ledere også må ta ansvar. Det er positivt at Islamsk Råd deltok i arbeidsgruppen mot antisemittisme, og

på mange måter deltar positivt i den norske samfunnsdebatten.

For øvrig vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

2. Komiteens behandling

Kommunal- og forvaltningskomiteen ba i brev av 25. februar 2011 om fornyings-, administrasjons- og kirkeministerens vurdering av forslaget. Barne-, likestillings- og inkluderingsministerens svarbrev følger vedlagt.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Håkon Haugli, Hilde Magnusson, Ingalill Olsen og Eirik Sivertsen, fra Framskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim, fra Høyre, Trond Helleland og Michael Tetzschner, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Heikki Holmås, fra Senterpartiet, Heidi Greni, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen, Rigmor Andersen Eide, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om å iverksette en handlingsplan mot jødehat i Norge.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, deler forslagsstillernes syn om menneskeverdet og arbeidet med å bekjempe enhver form for diskriminering. Flertallet mener det er alvorlig hvis det er slik forslagsstillerne uttrykker, at det er en voksende antisemittisme i Norge. Flertallet registrerer at politiet og andre mener omfanget av hatkriminalitet er større enn det som i dag registreres. Det er usannsynlig at problemet er mer enn ti ganger så stort i Sverige, slik en kan få inntrykk av dersom en kun ser på den kriminaliteten som politiet registrerer i dag. Etter flertallets syn er det en viktig oppgave å sikre riktig registrering og bidra til å senke terskelen for å anmelde slik kriminalitet. Flertallet mener forslaget om en egen handlingsplan må vurderes i sammenheng med den kunnskap som er beskrevet i brev til komiteen av 1. april 2011. Barne-, likestillings- og inkluderingsministeren viser der til at man ønsker mer kunnskap om den faktiske situasjonen vedrørende antisemittisme. Statsråd Lysbakken viser til at han i samarbeid med Justis- og politidepartementet og Utenriksdepartementet har tatt initiativ til å sette i gang en undersøk-

kelse om den norske befolkningens holdninger til jøder og jødedom. Den er ifølge brevet allerede under utarbeidelse og forventes ferdig våren 2012.

Flertallet registrerer, med sterk bekymring, at det i brevet fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet opplyses at tilsvarende undersøkelser, slik man nå utfører ved Senter for studier Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) og som er utført i andre land, viser en økende utbredelse av negative holdninger til jøder i Europa. Flertallet understreker at om en slik trend er situasjonen i Norge, bør det utvikles målrettede tiltak. Flertallet merker seg at HL-senteret i et større prosjekt som er finansiert av Norges Forskningsråd, «Jøden som kulturell konstruksjon 1814–1940», har som mål å kartlegge hovedfaktorene som bidro til å konstruere bildet av jøden i norsk offentlighet i denne perioden, og at de har et underprosjekt for å legge grunnlaget for en mulig sammenlikning mellom tendenser i nåtiden og de historiske funnene. Av andre tilnærminger finner flertallet at det er verdt å merke seg at Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) gjennomfører en kunnskapsstatus (1990–2010) om «Forskning om etnisk diskriminering av barn og unge». Flertallet mener studien som snart blir ferdigstilt, i så måte vil kunne gi verdifull informasjon.

Flertallet merker seg at Det Mosaiske Trossamfunn har fått midler for å øke kunnskapen om situasjonen for jødene i Norge. Det Mosaiske Trossamfunn vil undersøke hvorfor det forsvinner så mange fra de jødiske menighetene og vil derigjennom dokumentere jødisk ungdoms erfaringer med antisemittisme i Norge.

Av brevet 1. april 2011 fra statsråd Lysbakken opplyses det i tillegg at det er gitt midler til å videreføre et undervisningsprosjekt ved Jødisk museum.

Flertallet merker seg opplysningene om at Kunnskapsdepartementet la fram rapporten «Det kan skje igjen», laget av en arbeidsgruppe ledet av Inge Eidsvåg, i januar 2011. Rapporten inneholder flere forslag til hvordan skolen kan jobbe mot antisemittisme og rasisme.

Når det gjelder forslag 7 i representantforslaget, viser flertallet til brev av 1. april 2011 fra statsråd Lysbakken og besvarelsen på skriftlig spørsmål, Dokument 15:817 (2010–2011), fra representanten Håkon Haugli fra Arbeiderpartiet til justisministeren om dette temaet. I svaret fra justisministeren avgitt 8. februar 2011 påpekes blant annet følgende:

«Politiets sikkerhetstjeneste (PST) har som hovedoppgave å forebygge og etterforske lovbrudd mot nasjonens sikkerhet og selvstendighet. Målet for tjenestens kontraterrorarbeid er både å forebygge at det planlegges og utføres terrorhandlinger i Norge, og å forhindre at Norge blir brukt som utgangspunkt for planlegging av terrorhandlinger i andre land.

Politiets sikkerhetstjenestes arbeid med å forebygge islamistisk radikaliserings er særdeles utfordrende ettersom denne virksomheten retter seg mot personer som opererer i en gråson mellom legitim politisk og religiøs agitasjon, og propaganda og ulovlig oppfordring til vold som politisk virkemiddel.»

Flertallet registrerer regjeringens brede tilnærming til problemstillingen og registrerer flere adekvate tilnærminger som på sikt vil gi viktig tilfang av kunnskap for å både vurdere behovet for tiltak og eventuelt utforme aktuell oppfølgingspolitikk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti er på lik linje med forslagsstillerne skremt over at jødehatet fortsatt lever i det norske samfunnet. Disse medlemmer mener derfor at arbeidet mot denne formen for intoleranse mot en folkegruppe som gjennom historien har gjennomlidd trakassering, pogromer og industriell tilintetgjørelse, er viktig.

Disse medlemmer mener uenighet med religiøse doktriner og praksis aldri rettferdiggjør vold mot noen grupper, men at når det gjelder jøder, er det spesielt viktig å lære av historien og ha virkningsfulle tiltak som motvirker vold og hatefulle ytringer.

Disse medlemmer mener man må se at det jødehat som gir seg uttrykk i vår tid, har en forhistorie man ikke har klart å belyse på en tilfredsstillende måte. Selv om det tidligere har blitt lagt ned betydelig arbeid både av jøder som har opplevd forfølgelse som fanger i nazistiske konsentrasjonsleire eller har mistet slektninger under holocaust, og av organisasjoner som har kjempet mot antisemittisme og for å føre dem som har påført jøder grusomme lidelser til rett gang, synes ikke dette å ha vært tilstrekkelig.

Disse medlemmer mener historieundervisningen på en bedre måte skal formidle grundig dokumentasjon på hvilke forferdelige tragedier jøder, også norske, har gjennomlevd som følge av det irrasjonelle hatet som lever også i vår tid.

Disse medlemmer imøteser en mer aktiv rolle fra regjeringen når det gjelder å beskytte jødiske forsamlinger, institusjoner og borgere i Norge.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen i svarbrev til komiteen redegjør for tiltak mot antisemittisme. Hvorvidt slike tiltak har ønsket effekt mot den antisemittisme som jøder i Norge opplever, er uklart, og disse medlemmer imøteser en redegjørelse fra regjeringen om dette.

Disse medlemmer mener det er oppsiktsvekkende at Islamsk Råd Norge pleier kontakter med en instans hvis uttalelser og oppfatninger er stikk i strid med sentrale norske verdier og som legitimerer jødehat, slik Yusuf al-Qaradawi gjør.

Disse medlemmer er også forbauset over at Islamsk Råd Norge ikke etter tre år har kunnet gi et

tilfredsstillende svar på om det støtter dødsstraff mot homofile som praktiserer sin legning, da Rådet etter sigende venter på å få svar fra Det europeiske fatwa-rådet.

Disse medlemmer mener det bør være problematisk for moderate og liberale muslimer i Norge å være representert av en paraplyorganisasjon som opptrer på en slik måte og som legger for dagen det som kan beskrives som en tvilsom kobling til sentrale norske verdier som frihet, demokrati, humanisme, likestilling og likeverd.

Disse medlemmer viser til det alvorlige bildet som tegnes i representantforslaget fra Kristelig Folkeparti. Disse medlemmer understreker at lærerutdanningen må vektlegge kunnskap om holocaust og antisemittisme sterkere enn i dag. Det må bli obligatorisk og grundig undervisning om holocaust i historiefaget og i andre sammenhenger, bedre læringsmateriell om dette temaet og økonomiske støtteordninger som gjør at alle klasser kan dra på studieturer til konsentrasjonsleire. Det må også komme målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever. Dessuten må det gjøres mer på andre arenaer for å bedre dialogen mellom unge jøder og muslimer i Norge.

Disse medlemmer mener det er behov for kontinuerlig overvåking av nettstedet og ekstremistiske miljøer hvor jødehat er utbredt, samt sterkere reaksjoner på hatkriminalitet mot jøder, inkludert det som skjer på ulike nettsteder.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti tar derfor til orde for at det bør vurderes endringer i straffeloven og at politiet bør gis mer ressurser til dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til forslag nr. 1 i representantforslaget. Disse medlemmer viser videre til Innst. 346 S (2010–2011), jf. Dokument 8:97 S (2010–2011), og forslag 2 i denne fra Kristelig Folkeparti:

«Stortinget ber regjeringen gjøre den internasjonale holocaustdagen 27. januar til en nasjonal mobiliseringsdag.»

Forslaget ble ikke bifalt av Stortinget. Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn et forslag som avviker fra forslag nr. 1 i representantforslaget:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Holocaustdagen markeres årlig på alle skoler.»

Disse medlemmer fremmer videre følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at lærerundervisningen får en sterkere vektlegging av kunnskap om antisemittisme og holocaust.»

«Stortinget ber regjeringen bedre undervisningen i skolen med sikte på forebygging av jødehat, herunder obligatorisk undervisning om holocaust i relevante fag, bedre læringsmateriell og bedre økonomiske støtteordninger slik at alle klasser får mulighet til å dra på studietur til konsentrasjonsleire.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever i skolen.»

«Stortinget ber regjeringen imøtekomme ønske fra Det mosaiske trossamfund om støtte til fornyelse av eksisterende sikkerhetsutstyr og støtte til kontinuerlig dagvakt ved de jødiske institusjonene i Norge.»

«Stortinget ber regjeringen sikre bedre kontinuerlig overvåking av antijødiske nettsteder og ekstreme miljøer.»

«Stortinget ber regjeringen se nærmere på et juridisk grunnlag for å få et forbud mot den voldsagiterende og sterkt antisemittiske organisasjonen Hizb ut-Tahrir.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet stiller seg bak forslagene i representantforslaget, med unntak av henholdsvis 5, 8 og 10. Bakgrunnen for disse medlemmers reservasjoner mot forslag 5 er at man vanskelig kan se hvordan regjeringen kan løse interreligiøse utfordringer mellom to grupper på et generelt grunnlag. En dialog mellom medlemmer eller ledere i ulike religiøse trossamfund bør forankres i et ønske om dette mellom disse, og der regjeringens plass synes uklart.

Disse medlemmers reservasjoner vedrørende forslag 8 har sin bakgrunn i at vernet mot hatefulle ytringer er blitt skjerpert de siste årene, noe også regjeringen redegjør for i sitt svarbrev til komiteen. Disse medlemmer understreker også at lovbrudd som har sin bakgrunn i andres religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, seksuell legning, funksjonsevne eller andre forhold som støter an mot grupper som har et særlig behov for vern, synes ivaretatt i den nye straffeloven, og forventer at lovgivers intensjon følges opp gjennom rettsvesenet.

Disse medlemmers reservasjoner vedrørende forslag 10 handler ikke om forslagets intensjon, men om det er hensiktsmessig for regjeringen å gå i dialog med enkeltorganisasjoner om deres tilknytning til andre organisasjoner.

Disse medlemmer mener Islamsk Råd Norge gjennom å pleie kontakter med Det europeiske

fatwarådet og dets leder, Yusuf al-Qaradawi, synliggjør en tilknytning som bør medføre at regjeringen revurderer hensiktsmessigheten av å ha dialog med denne organisasjonen samt utbetalingen av offentlig støtte til denne.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til viktigheten av det generelle menneskeverdet for alle grupper, retten til å være annerledes og retten til å bli respektert som den en er, uavhengig av trosretning.

Disse medlemmer viser til at det dessverre ikke finnes noen god oversikt over den faktiske situasjonen vedrørende antisemittisme. Disse medlemmer ønsker derfor først og fremst å avvente den undersøkelsen Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har satt i gang i samarbeid med Justisdepartementet og Utenriksdepartementet om den norske befolkningens holdninger til jøder og jødedom. Dette for å få et bredere beslutningsgrunnlag med hensyn til konkrete tiltak.

Disse medlemmer vil understreke at man har forståelse for forslagsstillerens bekymring, og ber regjeringen merke seg behovet for å styrke undervisningen på områdene forslagsstillerne peker på. Videre må det vurderes tiltak for å sikre at ingen grupper blir mobbet i skolen på bakgrunn av tro. Disse medlemmer mener det er nødvendig med en sterk grad av kunnskapsbasert tilnærming, og vil avvente HL-senterets rapport, slik at man kan sette inn virkningsfulle tiltak for å bekjempe antisemittisme og andre nedbrytende tendenser.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener at dialog mellom regjeringen og Islamsk Råd om tilknytningen til Det europeiske fatwarådet er naturlig ettersom Islamsk Råd mottar statlig støtte. Dette medlem mener dialog kan være fruktbart dersom det er en reell og åpen dialog som også åpner for å fremføre kritiske synspunkter, i dette tilfellet når det gjelder Det europeiske fatwarådet og dets leder Yusuf al-Qaradawi.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak for å bedre dialogen mellom jøder og muslimer i Norge.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i straffeloven for å sikre sterkere reaksjoner mot hatkriminalitet.»

«Stortinget ber regjeringen invitere Islamsk Råd til en reell dialog om tilknytningen til Det europeiske fatwarådet og dets leder, Yusuf al-Qaradawi.»

4. Uttalelse fra justiskomiteen og kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Komiteens utkast til innstilling har vært forelagt justiskomiteen og kirke-, utdannings- og forskningskomiteen til uttalelse, jf. vedtak i Stortinget av 22. februar 2011.

Justiskomiteen uttaler følgende i brev av 31. mai 2011:

«Justiskomiteens medlemmer slutter seg til kommunal- og forvaltningskomiteens innstilling og sine respektive partiers merknader til proposisjonen og har ingen ytterligere merknader.»

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen uttaler følgende i brev av 1. juni 2011:

«Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen har ingen merknader.»

5. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at Holocaustdagen markeres årlig på alle skoler.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sikre at lærerundervisningen får en sterkere vektlegging av kunnskap om antisemittisme og holocaust.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen bedre undervisningen i skolen med sikte på forebygging av jødehat, herunder obligatorisk undervisning om holocaust i relevante fag, bedre læringsmateriell og bedre økonomiske støtteordninger slik at alle klasser får mulighet til å dra på studietur til konsentrasjonsleire.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen gjennomføre målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever i skolen.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen imøtekomme ønske fra Det mosaiske trossamfund om støtte til fornyelse av eksisterende sikkerhetsutstyr og støtte til kontinuerlig dagvakt ved de jødiske institusjonene i Norge.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sikre bedre kontinuerlig overvåking av antijødiske nettsteder og ekstreme miljøer.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen se nærmere på et juridisk grunnlag for å få et forbud mot den voldsagiterende og sterkt antisemittiske organisasjonen Hizb ut-Tahrir.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:*Forslag 8*

Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak for å bedre dialogen mellom jøder og muslimer i Norge.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i straffeloven for å sikre sterkere reaksjoner mot hatkriminalitet.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen invitere Islamsk Råd til en reell dialog om tilknytningen til Det europeiske fatwarådet og dets leder, Yusuf al-Qaradawi.

6. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:95 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen, Rigmor Andersen Eide, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om å iverksette en handlingsplan mot jødehat i Norge – vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 7. juni 2011

Heikki Holmås

leder

Per-Willy Amundsen

ordfører

Vedlegg**Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, v/statsråden til kommunal- og forvaltningskomiteen, datert 1. april 2011****Svar på dokument 8:95 S 2010-2011 - Forslag om handlingsplan mot jødehat og forslag på konkrete tiltak**

Det vises til representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen, Rigmor Andersen Eide, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om å iverksette en handlingsplan mot jødehat i Norge, dokument 8:95 S (2010-2011), datert 24. februar 2011.

De konkrete forslagene som fremsettes omhandler i hovedsak Kulturdepartementets (KUD), Kunnskapsdepartementets (KD) og Justisdepartementets (JD)ansvarsområder.

Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet (BLD) koordinerer arbeidet med å fremme likestilling og hindre diskriminering på ulike diskrimineringsgrunnlag, herunder religion.

Jeg deler bekymringen over at jøder i Norge opplever antisemittisme og det er alvorlig hvis det er en voksende antisemittisme i Norge. Jøder som gruppe skal heller aldri holdes ansvarlig for staten Israels politiske holdninger og handlinger. Dette er uakseptabelt.

Innledningsvis vil jeg formidle at forslaget om en egen handlingsplan må vurderes i sammenheng med den kunnskap vi innhenter om fenomenet antisemittisme i dag, hvem det er som diskriminerer jøder og om diskriminering av jøder er av en annen karakter enn annen type diskriminering. Videre må spørsmålet ses i sammenheng med eksisterende handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering. Etnisk diskriminering brukes i denne planen som et samlebegrep for den diskriminering som særlig innvandrere og deres barn, samer og nasjonale minoriteter opplever på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn. Planen er således basis for å styrke arbeidet mot antisemittisme og jeg ser behov for en rekke nye tiltak.

Vi trenger mer kunnskap om den faktiske situasjonen vedrørende antisemittisme.

Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet har derfor i samarbeid med Justisdepartementet og Utenriksdepartementet igangsatt en undersøkelse om den norske befolkningens holdninger til jøder og jødedom. Det er Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) som gjennomfører studien. HL-senteret vil gjennomføre undersøkelsen i tett samarbeid med internasjonale eksperter på feltet. Studien ferdigstilles våren 2012. Tilsvarende

undersøkelser i andre land viser at utbredelsen av negative holdninger til jøder er økende i Europa. Om en slik trend er situasjonen i Norge bør det utvikles målrettede tiltak. HL-senteret har også et større prosjekt som er finansiert av Norges Forskningsråd - *"Jøden som kulturell konstruksjon 1814 – 1940"*. Prosjektet har som mål å kartlegge hovedfaktorene som bidro til å konstruere bildet av jøden i norsk offentlighet i denne perioden, og har et underprosjekt for å legge grunnlaget for en mulig sammenlikning mellom tendenser i nåtiden og de historiske funnene. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) gjennomfører også en kunnskapsstatus (1990-2010) om *Forskning om etnisk diskriminering av barn og unge*. Denne studien er snart ferdigstilt. Videre har Det Mosaiske Trossamfund fått midler for å øke kunnskapen om situasjonen for jødene i Norge. Det Mosaiske Trossamfund vil undersøke hvorfor det forsvinner så mange fra de jødiske menighetene og dokumentere jødisk ungdoms erfaringer med antisemittisme i Norge. I tillegg er det gitt midler til å videreføre et undervisningsprosjekt ved Jødisk museum.

Kunnskapsdepartementet framla rapporten "Det kan skje igjen", laget av en arbeidsgruppe ledet av Inge Eidsvåg, i januar 2011. Rapporten inneholder flere forslag til hvordan skolen kan jobbe mot antisemittisme og rasisme (se nærmere pkt. 1-4 under).

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) har informert om at man kun har registrert én klagesak vedrørende antisemittisme. Saken dreide seg om at tidspunkt for avsluttende embetseksamen sammenfalt med en jødisk helligdag. Datoen ble endret og saken ble derfor henlagt. I tillegg har Likestillings- og diskrimineringsombudet hatt to veiledningssaker som gjelder matvarer/merking av mat og en som gjelder religiøs slaktning av dyr. Kosher/jødedom var nevnt i sakene.

Representantforslagene er delt opp i ti konkrete forslag og forslagene besvares etter en tilsvarende inndeling.

Forslag 1

"Stortinget ber regjeringen sikre at Holocaustdagen blir en obligatorisk minnedag som markeres på alle skoler."

Holocaustmarkeringen den 27. januar er allerede integrert i mange skolars undervisning omkring antisemittisme og rasisme. Denne dagen sammenfaller

også med markeringen av det rasistisk motiverte drapet på Benjamin Hermansen og utdelingen av minneprisen i hans navn. Jeg er enig med representantene i at Holocaustdagen den 27. januar bør løftes ytterligere fram som en nasjonal mobiliseringsdag mot antisemittisme, rasisme og diskriminering i skolen. Dette vil ikke bli pålagt skolene som en obligatorisk ordning, men de oppfordres til å følge opp dagen lokalt. Arbeidsgruppen som kunnskapsministeren nedsatte for å se på antisemittisme og rasisme i skolen, har også i sin rapport (Eidsvågrapporten) trukket fram behovet for en nasjonal mobiliseringsdag denne datoen.

Forslag 2

”Stortinget ber regjeringen sikre at lærerundervisningen får en sterkere vektlegging av kunnskap om antisemittisme og holocaust.”

Som en del av oppfølgingen av Eidsvågrapporten ser Kunnskapsdepartementet på ulike muligheter for skolering av både lærerstudenter og lærere i skolen. Dette vil Kunnskapsdepartementet komme nærmere tilbake til når den samlede oppfølgingen av Eidsvågrapporten foreligger i løpet av våren.

Forslag 3

”Stortinget ber regjeringen bedre undervisningen i skolen med sikte på forebygging av jødehat, herunder obligatorisk undervisning om holocaust i relevante fag, bedre læringsmateriell og bedre økonomiske støtteordninger slik at alle klasser får mulighet til å dra på studietur til konsentrasjonsleire.”

Det er allerede utarbeidet mye digitalt undervisningsmateriale vedrørende jødisk religion, kultur og historie, samt stoff om antisemittisme og diskriminering. Kunnskapsdepartementet vil se nærmere på eventuelle ytterligere tiltak for å styrke lærerens kompetanse i oppfølgingen av Eidsvågrapporten. Jeg vil imidlertid minne om at departementet ikke lenger har noen godkjenningsordning for lærebøker til bruk i skolen. Når det gjelder turer til tidligere konsentrasjonsleirer foreslår Eidsvågrapporten at alle skoleklasser skal kunne søke om økonomisk støtte til at en lærer skal kunne følge klassens forberedelser, reise og etterarbeid. Dette er et tiltak som vil bli vurdert sammen med de øvrige forslagene som er kommet fra arbeidsgruppen. Forøvrig kan det informeres om at menneskerettigheter, diskriminering og antisemittisme allerede er godt forankret i kunnskapsløftets kompetansemål og læreplaner.

Forslag 4

”Stortinget ber regjeringen gjennomføre målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever i skolen.”

Utdanningsdirektoratet står bak et omfattende arbeid rettet mot bedring av læringsmiljøet i skolen gjennom den femårige satsingen ”*Bedre læringsmiljø (2009-2014)*”. Jeg minner om *Manifest mot mobbing (2011-2014)* som nylig ble undertegnet av Regjeringen, Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS), Utdanningsforbundet, Fagforbundet, Norsk Skolelederforbund, Skolenes landsforbund, Foreldreutvalget for grunnopplæringen og Foreldreutvalget for barnehager. Alle tiltak for å bedre skolemiljøet må sees i en sammenheng. Kunnskapsdepartementet vil komme nærmere tilbake til konkretisering av tiltak i forbindelse med oppfølgingen av Eidsvågrapporten.

Forslag 5

”Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak for å bedre dialogen mellom jøder og muslimer i Norge.”

For Regjeringen er det viktig å bidra til dialog og samarbeid mellom tros- og livssynssamfunn i Norge. Åpenhet og samtale fremmer gjensidig forståelse og bidrar til respekt for både ulikheter og de felles verdier som samfunnet skal bygge på. I Norge har vi et godt klima for dialog på tvers av religioner og livssyn. Regjeringen ønsker å bidra til at det gode klimaet vedvarer. På denne bakgrunn gis det tilskudd til tre råd for tro og livssyn som bidrar aktivt til dialog og samarbeid: Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL), Norges Kristne Råd og Islamsk Råd Norge (IRN). Tilskuddet til STL inkluderer midler til lokale dialogtiltak. Både Det Mosaiske Trossamfund og IRN er medlem av STL og Kulturdepartementet avholder jevnlig møter med STL. Kulturdepartementet disponerer i tillegg midler til lokale dialogprosjekt på tros- og livssynsområdet. Kulturdepartementet vil i 2011 vurdere å gi tilskudd til prosjekt som kan bidra til dialog for å bekjempe antisemittisme i Norge.

Forslag 6

”Stortinget ber regjeringen imøtekomme ønske fra Det Mosaiske Trossamfund om støtte til fornyelse av eksisterende sikkerhetsutstyr og støtte til kontinuerlig dagvakt ved de jødiske institusjonene i Norge.”

Justisdepartementet har 21.01.11 mottatt en henvendelse fra Det Mosaiske Trossamfund, der det søkes om økonomisk støtte til omfattende sikringstiltak. Søknaden er til vurdering, både med hensyn til det faktiske behovet for ytterligere sikringstiltak og med hensyn til departementets anledning til å gi støtte til denne type tiltak. Justisdepartementet vil om kort tid fatte vedtak i saken.

Forslag 7

”Stortinget ber regjeringen sikre bedre kontinuerlig overvåkning av antijødiske nettsteder og ekstreme miljøer”.

Det er Politiets sikkerhetstjeneste (PST) som i samarbeid med politiet utarbeider trusselvurderinger mot ekstreme miljøer, og eventuelt fremmer forslag om forebyggende tiltak i slike saker. Politiet har til rådighet flere lovregulerte arbeidsmetoder innenfor overvåkning og spaning, og dette er et prioritert arbeidsområde i den daglige tjenesteutførelsen.

Forslag 8

”Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i straffeloven for å sikre sterkere reaksjoner mot hatkriminalitet”.

De siste årene har det strafferettslige vernet mot hatkriminalitet blitt skjerpet. Etter norsk rett gjelder det i utgangspunktet en rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Ytringsfriheten er nedfelt i blant annet Grunnloven § 100 og Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 10. En revisjon av Grunnloven § 100 i 2004 åpnet for at diskriminerende og hatefulle ytringer kan straffes i større utstrekning enn før, jf. St.meld. nr. 26 (2003–2004) side 72–74 og side 185. Ved lov 3. juni 2005 nr. 33, i kraft 1. januar 2006, fikk straffeloven 1902 § 135 a som oppstiller straff for diskriminerende eller hatefulle ytringer, sitt nåværende innhold. Bestemmelsen ble gitt en større rekkevidde, skyldkravet ble endret slik at også grov uaktsonnhet rammes, og den øvre strafferammen ble hevet til fengsel inntil 3 år. Hovedformålet med endringen av bestemmelsen var å gi utsatte grupper et bedre vern mot grove rasistiske og visse andre kvalifisert krenkende ytringer, jf. St.meld. nr. 26 (2003–2004), Innst. S. nr. 270 (2003–2004), Ot.prp. nr. 33 (2004–2005) og Innst. O. nr. 69 (2004–2005). I forbindelse med arbeidet med tredje og siste delproposisjon om straffeloven 2005, ble utformingen av bestemmelsen mot hatefulle ytringer på ny gjennomgått. På bakgrunn av blant annet de nylige revisjonene av straffeloven 1902 § 135 a, foreslo Justisdepartementet i Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) ingen vesentlige realitetsendringer, se straffeloven 2005 § 185 som rammer hatefulle ytringer. I proposisjonen punkt 10.7.4 er det imidlertid understreket at slike lovbrudd, på samme måte som annen hatkriminalitet, gjennomgående bør straffes noe strengere enn i dag. Justisdepartementet presiserte at departementet vil følge med i utviklingen i rettspraksis, og i lys av denne vurderer om det bør foreslås ytterligere endringer. Det er også understreket i forarbeidene til straffeloven 2005 § 186, som viderefører straffeloven 1902 § 349 a om diskriminering, at slike lovbrudd gjennomgående bør straf-

fes noe strengere enn i dag. I Innst. O. nr. 29 (2007–2008) punkt 4.2 understreket komiteens flertall at “Volden mot utsatte grupper skaper frykt og begrensninger i livsutfoldelsen hos dem som er rammet og hos andre med samme bakgrunn. Slike straffbare handlinger må det reageres strengt mot.”

I straffeloven 2005 er det også tydeliggjort at det ved straffutmåling har betydning at et lovbrudd er motivert av andres religion eller livssyn mv. I straffeloven 2005 § 77 bokstav i) går det uttrykkelig fram at det i skjerpene retning skal tas i betraktning ved straffutmålingen om et lovbrudd har sin bakgrunn i andres religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, homofile orientering, funksjons-evne eller andre forhold som støter an mot grupper som har et særlig behov for vern. En slik motivasjon kan virke straffskjerpene på alle typer lovbrudd, for eksempel økonomisk kriminalitet som begås med sikte på å støtte rasistiske aktiviteter. Også i merkna-den til denne bestemmelsen går det fram at straffbare handlinger som er motivert av slike hensyn bør straffes strengere enn i dag.

Som nevnt har det strafferettslige vernet mot hatefulle ytringer blitt skjerpet de siste årene. Regjeringen vil følge nøye med på om utviklingen i rettspraksis tilsier at det bør foreslås endringer i det strafferettslige vernet mot hatefulle ytringer, dersom det likevel skulle vise seg at terskelen for straff ikke er senket i tråd med det som er lagt til grunn i Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) punkt 10.7.4. I Innst. O. nr. 29 (2007–2008) punkt 10.2 viste komiteen til revisjonen av Grunnloven § 100 som åpner for at rasistiske ytringer kan straffes i større utstrekning enn før, jf. St.meld. nr. 26 (2003–2004), og uttalte at “Ytterligere realitetsendringer knyttet til dette må derfor vurderes først dersom det viser seg at denne endringen ikke gir det ønskede utslag i rettspraksis”. Samme sted understreket komiteens flertall at de nye straffebestemmelsene klart skal signalisere at samfunnet ikke tolerer vold og diskriminering på bakgrunn av fordommer og hat.

Forslag 9

”Stortinget ber regjeringen se nærmere på et juridisk grunnlag for å få et forbud mot den voldsgiterende og sterkt antisemittiske organisasjonen Hizb ut-Tahrir”.

Jeg vil først understreke at jeg tar sterk avstand fra grunnholdingene til organisasjonen Hizb ut-Tahrir. Samtidig vil jeg bemerke at norsk strafferett bygger på en tradisjon der straffansvar knytter seg til konkrete handlinger, og ikke til deltakelse i en organisasjon.

Spørsmålet om det skal innføres forbud mot bestemte organisasjoner, eller om det skal innføres straff for medlemskap i bestemte organisasjoner, har

vært drøftet flere ganger, se for eksempel Innst. O. nr. 29 (2002–2003) om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (rasistiske symboler, besøksforbud og strafferammen ved sammenstøt av lovbrudd) punkt 3.1. og Ot. prp. nr. 8 (2007–2008) om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpende og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet) punkt 8.8.2.

Som argumenter mot å forby bestemte organisasjoner er det blant annet vist til at det kan bli vanskeligere å stoppe rekruttering om organisasjonen i større grad operer i det skjulte, og at et organisasjonsforbud kan gi uønsket oppmerksomhet. Synspunktet har altså vært at det er mer hensiktsmessig å rette eventuelle forbud mot selve *virksomheten* som utøves av organisasjoner/fellesskap, fremfor mot organisasjonen/fellesskapet i seg selv. I tillegg kommer at jo lengre en går i å oppstille straff for handlinger som står i et fjernt forhold til konkrete alvorlige straffbare handlinger, jo større er sjansen for å utsette personer for strafforfølgning selv om de ikke har gjort noe straffverdig.

I stedet for å forby organisasjoner som sådan, oppstiller norsk rett adgang til å straffeforfølge handlinger som en organisasjon eller det enkelte medlemmet av en organisasjon foretar seg, se for eksempel straffeloven 1902 § 104 a.

I tillegg har straffeloven flere bestemmelser som rammer den som inngår forbund (avtale) om å begå nærmere angitte forbrytelser, se straffeloven §§ 147 a tredje ledd, 159, 223 tredje ledd og 233 a. Dertil kommer straffebestemmelser som rammer

spesielt farlige eller krenkende utsagn, for eksempel straffeloven § 135 a (rasistiske utsagn) og straffeloven § 147 c (oppfordring, rekruttering og opplæring til terrorhandlinger), straffebestemmelser som rammer svært farlige eller skadelige forberedelseshandlinger, for eksempel straffeloven § 161 (anskaffelse mv. av skytevåpen og lignende), og det alminnelige forsøks- og medvirkningsansvaret.

Forslag 10

”Stortinget ber regjeringen invitere Islamsk Råd til en reell dialog om tilknytningen til Det europeiske fatwarådet og dets leder, Yusuf al-Qaradawi.”

Islamsk Råd Norge (IRN) har ved flere anledninger tatt kategorisk avstand fra antisemittisme. Rådet har også klargjort at det verken har noen organisatorisk eller ideologisk tilknytning til Det europeiske fatwarådet. Regjeringen mener at det således ikke er grunnlag for en særskilt dialog med IRN om tilknytning til Det europeiske fatwarådet. IRN er for øvrig en selvstendig organisasjon og avgjør selv hvilke aktører de vil ha kontakt med.

Avslutningsvis kan det poengteres at nåværende handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering utløper i 2012. I 2013, etter en oppsummering, vil vi ha solide erfaringer fra igangsatte og gjennomførte tiltak, samt inneha mer kunnskap om antisemittisme i Norge. Jeg mener dette tidspunktet vil være riktig for å vurdere en videre oppfølging og behov for ytterligere og målrettede tiltak mot antisemittisme.

